

I

Op een dinsdagmorgen in juni, om halftien, verliet Sarah Anderson het kantoor voor haar afspraak van tien uur met Stanley Perlman. Haastig liep ze het gebouw op One Market Plaza uit om op straat een taxi aan te houden. Zoals altijd kwam de gedachte in haar op dat dit echt de laatste keer kon zijn dat ze hem zag. Hij liet tenminste nooit na haar daaraan te herinneren. Hoewel Stanley hevig protesteerde wanneer ze haar vermoedens uitsprak en de tijd natuurlijk onherroepelijk voorbijgaat, begon ze hem ervan te verdenken dat hij het eeuwige leven had. Het advocatenkantoor waar ze werkte behartigde zijn zaken al meer dan een halve eeuw. Zijzelf was sinds drie jaar zijn adviseur wat de vermogens- en inkomstenbelasting betrof. Op haar achtendertigste was Sarah al twee jaar partner in de juridische firma waar ze werkte. Toen zijn vorig juridisch adviseur was overleden, had ze Stanley als cliënt geërfd.

Stanley had hen allemaal overleefd. Hij was achtennegentig jaar. Soms was dat moeilijk te geloven. Zijn verstand was nog even scherp als altijd, hij las veel en was uitstekend op de hoogte van elke verandering en verschuiving op het gebied

van de belastingwetgeving. Hij was een uitdagende en onderhoudende cliënt. Stanley Perlman was zijn hele leven een genie in zaken geweest. Het enige wat er de laatste jaren was veranderd, was het feit dat zijn lichaam verraad aan hem pleegde, maar zijn verstand was nog even helder als altijd. De laatste zeven jaar was hij aan zijn bed gekluisterd geweest en hij had al die tijd zijn huis niet kunnen verlaten. Er waren vijf verpleegsters verantwoordelijk voor zijn verzorging; drie vaste, die achtuurdiensten draaiden en twee oproepkrachten.

Gelukkig had hij meestal geen pijn. Sarah had hem altijd gemogen en bewondering voor hem gekoesterd, hoewel anderen hem heetgebakerd en ruzieachtig vonden. Maar in haar ogen was hij gewoon een heel opmerkelijk man.

Toen ze de taxi instapte, gaf ze de taxichauffeur Stanleys adres op Scott Street. De auto baande zich een weg door het verkeer in het financiële district van San Francisco en koerste daarna in westelijke richting naar Pacific Heights, waar Stanley al zevenenzestig jaar in hetzelfde huis woonde.

De zon scheen volop terwijl ze via California Street Nob Hill opreden, en ze wist dat dat, wanneer ze eenmaal boven waren, wel eens heel anders zou kunnen zijn. De chique woonwijken van de stad lagen vaak in mist gehuld, zelfs als het beneden in de stad zonnig en warm was. Ze passeerden de tram. De toeristen die op het achterbalkon stonden, keken met blije gezichten om zich heen. Sarah had wat papieren bij zich die Stanley moest ondertekenen. Niets bijzonders. Hij bracht constant kleine veranderingen en verbeteringen aan in zijn testament. In alle jaren dat ze hem nu kende, en daarvóór ook al, was hij voorbereid geweest op zijn dood. Maar iedere keer wanneer hij verslechterde, of als hij iets onder de leden leek te hebben, herstelde hij – tot zijn eigen ergernis – weer. Vanmorgen nog, toen ze hem belde om hun afspraak te bevestigen, had hij haar verzekerd dat het niet lang meer kon

duren; hij voelde zich al wekenlang helemaal niet goed.

‘Ophouden met doemdenken, Stanley,’ had ze geantwoord, terwijl ze nog wat papieren in haar tas stopte. ‘Je zult ons allemaal overleven.’

Soms voelde ze zich bedroefd om hem, hoewel er niets deprimerends aan hem was en hij alleen maar heel af en toe medelijden met zichzelf had. Hij blafte nog steeds orders naar zijn verpleegsters, las dagelijks de *New York Times*, de *Wall Street Journal* en de lokale kranten, was gek op hamburgers en broodjes pastrami en vertelde uitermate gedetailleerd en doorspekt met allerlei historische weetjes, over zijn jeugd aan de Lower East Side in New York. Op zijn zestiende was hij naar San Francisco gekomen, in 1924. Zijn hele leven was hij uitermate slim en handig geweest in het vinden van werk, het voor elkaar krijgen van deals, het leren kennen van de juiste mensen, het zien van kansen en het besparen van geld. Stanley was gestart door onroerend goed te verwerven, steeds in ongewone omstandigheden. Als het hem werd gevraagd, gaf hij ruiterslijk toe dat hij af en toe een beetje misbruik had gemaakt van het ongeluk van anderen. Door slim te handelen en zijn hele hebben en houden op het spel te zetten, was het hem gelukt om zelfs tijdens de Depressie winst te maken, terwijl ieder ander toen alleen maar verliezen moest incasseren. Stanley was hét voorbeeld van een selfmade man.

Het huis waarin hij woonde, had hij in 1930, volgens eigen zeggen voor ‘een appel en een ei’, gekocht. Een tijd later was hij een van de eersten geweest die geld had gestoken in de bouw van grote winkelcentra in het zuiden van Californië. Zijn eerste geld had hij voornamelijk in onroerend goed verdiend. Hij kocht het ene gebouw en verkocht het andere, verwierf regelmatig grond die niemand anders wilde hebben en wachtte rustig het juiste moment af om de grond weer te verkopen of er kantoren en winkelcentra op te bouwen. In een

later stadium gebruikte hij diezelfde intuïtieve handelsgeest om te investeren in oliebronnen. Het fortuin dat hij bij elkaar had vergaard, was nu letterlijk niet meer voor te stellen.

Stanley was een genie in zaken geweest, maar had zijn hele leven ook weinig anders gedaan. Hij had geen kinderen, was nooit getrouwd, had geen contacten buiten zijn advocaten en verpleegsters om. Er was niemand die iets om Stanley Perlman gaf, behalve zijn jonge juridisch adviseur, Sarah Anderson. Als hij stierf, zou niemand hem missen. De negentien erfgenamen die genoemd werden in zijn testament, dat Sarah trouwens voor de zoveelste keer moest updaten – deze keer om er een paar pas verworven oliebronnen in Orange County in op te nemen, na de lucratieve verkoop van een stelletje andere, overigens, zoals gewoonlijk, exact op het juiste moment – waren achterneefjes of -nichtjes die hij nooit had ontmoet of met wie hij zelfs geen schriftelijk contact onderhield en twee neven op leeftijd, die bijna net zo oud waren als hijzelf en van wie hij vertelde dat hij hen sinds het eind van de jaren veertig niet meer had gezien, maar met wie hij wel een vage band voelde. In werkelijkheid had hij met niemand een band en daar maakte hij zich eigenlijk niet druk om. In zijn leven had hij maar één doel voor ogen gehad en dat was het verdienen van geld geweest. En dat doel had hij bereikt. Hij beweerde dat hij in zijn jonge jaren twee keer verliefd was geweest op een vrouw, maar hij had geen van beiden ten huwelijk gevraagd. Toen ze uiteindelijk de moed hadden opgegeven en, al ruim zestig jaar geleden, met een ander waren getrouwd, had hij het contact met hen verloren.

Het enige waarvan hij zei spijt te hebben, was dat hij geen kinderen had. Voor hem was Sarah het kleinkind dat hij nooit had gekregen, maar wel had kunnen hebben, als hij de tijd had genomen om te trouwen. Sarah was het soort vrouw dat hij als kleindochter zou willen hebben. Ze was slim, grappig,

geïnteresseerd, snel van begrip, mooi om te zien en heel goed in haar vak. Soms, als ze weer eens papieren kwam afgeven bij hem, bleef hij het liefst uren met haar zitten kletsen en naar haar zitten kijken. Hij hield zelfs haar hand vast, iets wat hij bij zijn verpleegsters nooit deed. Die irriteerden hem alleen maar en bemoeiden zich overal mee, maakten wat hem betreft veel te veel drukte om niets. Dat deed Sarah nooit. Ze zat daar gewoon mooi en jong te zijn, terwijl ze met hem over zaken praatte die hem interesseerden. Ze was altijd uitstekend op de hoogte van de veranderingen in de belastingwetgeving. Hij hield ervan dat ze elke keer weer met nieuwe ideeën kwam om hem geld te besparen. In eerste instantie had hij niet veel vertrouwen in haar gehad omdat ze nog zo jong was, maar tijdens haar bezoeken aan zijn kleine benauwde kamertje op de zolderverdieping van het huis in Scott Street, was zijn vertrouwen in haar langzamerhand gegroeid.

Via de dienstbodetrap kwam ze altijd naar boven en liep dan heel discreet zijn kamertje binnen, ging op de stoel naast zijn bed zitten en praatte met hem tot ze zag dat hij moe werd. Elke keer als ze bij hem op bezoek kwam, was ze bang dat het de laatste keer was. En dan belde hij een tijdje daarna toch weer met een of ander nieuw idee, een plan dat in hem was opgeborreld, iets wat hij wilde aan- of verkopen, iets wat hij wilde hebben of waar hij juist vanaf wilde. En alles wat hij ondernam, vergrootte zijn fortuin. Zelfs op achtennegentigjarige leeftijd veranderde alles wat hij aanraakte nog in goud. En het allerbeste was nog dat Sarah en Stanley vrienden waren geworden in de jaren dat ze met elkaar hadden gewerkt, ondanks het enorme leeftijdsverschil tussen hen.

Sarah keek even uit het taxiraampje toen ze Grace Cathedral, boven op Nob Hill, passeerden en leunde daarna weer achterover om nog wat verder over Stanley na te denken. Ze vroeg zich af of hij ditmaal echt ziek was en het vandaag de

laatste keer zou zijn dat ze hem zag. Vorig voorjaar had hij twee keer een longontsteking gehad en het beide keren wonderwel overleefd. Misschien zou dat dit keer niet zo zijn. Zijn verpleegsters zorgden uitermate goed voor hem, maar vroeg of laat moest er, op zijn leeftijd, toch iets gebeuren wat zijn dood zou betekenen. Dat was onvermijdelijk, hoe Sarah er ook tegen opzag. Wanneer hij er niet meer zou zijn, zou ze hem vreselijk missen.

Sarah droeg haar lange, donkere haar keurig samengebonden, haar grote ogen waren bijna korenbloem-blauw. De eerste keer dat Stanley en zij elkaar hadden ontmoet, had hij haar daar een compliment over gemaakt en gevraagd of ze misschien gekleurde contactlenzen droeg. Ze was in de lach geschoten en had hem verzekerd dat ze die niet had. Haar gewoonlijk roomblanke huid was op het moment gebruind, na een paar weekenden aan Lake Tahoe. Ze hield van wandelen, zwemmen en mountainbiken. Een weekend weg was altijd heerlijk, na de lange werkweek op kantoor.

Het feit dat ze partner was geworden van het juristenkantoor, was ruimschoots verdiend. Eerst cum laude afgestudeerd in rechten aan de Stanford Universiteit, na geboren en getogen te zijn in San Francisco. Afgezien van de vier jaar die ze als studente op Harvard had gezeten, had ze haar hele leven hier gewoond. Stanley en de partners van het kantoor waren onder de indruk geweest van het harde werken en haar uitstekende prestaties.

Tijdens hun eerste ontmoeting had Stanley haar aan een grondig kruisverhoor onderworpen en toen bovendien de opmerking gemaakt dat ze meer op een model dan op een juriste leek. Ze was lang, slank, had een getraind lichaam en een paar benen dat hij altijd in stilte bewonderde. Destijds had ze een keurig donkerblauw mantelpakje gedragen. Het soort kleding dat ze altijd droeg wanneer ze bij hem op be-

zoek kwam. Haar enige sieraden waren een paar diamanten oorbellen die ze met Kerstmis van Stanley had gehad. Hij had ze toen persoonlijk, via de telefoon, voor haar bij Neiman Marcus besteld. Normaliter was hij niet zo gul – zijn verpleegsters gaf hij altijd wat geld bij dat soort gelegenheden – maar voor Sarah had hij een zwak plekje, net zoals zij voor hem. Zij, op haar beurt, had hem een paar kasjmieren plaids gegeven, voor de warmte. In zijn huis was het voortdurend koud en vochtig. De verpleegsters kregen flink op hun kop, als ze probeerden de verwarming hoger te zetten. Hij had liever een extra deken dan dat hij zijn geld over de balk gooide.

Het had Sarah altijd verbaasd dat hij op dat kleine zolderkamertje – eigenlijk bedoeld voor het personeel – woonde, in plaats van in het hele huis. Hij beweerde dat hij het huis als een investering had gekocht en het eigenlijk weer had willen verkopen, maar dat dat er nooit van was gekomen. Het was meer luiheid dan affectie dat hij er was blijven hangen. Het was een groot, bijzonder mooi en ooit heel luxueus huis, uit de jaren twintig. Stanley had haar eens verteld dat de familie die het had gebouwd, alles had verloren in de beurskrach van 1929 en dat hij het vervolgens in 1930 had gekocht. Destijds had hij een van de voormalige dienstbodekamertjes betrokken, met een oud koperen bed, een ladekastje dat de vorige bewoners hadden achtergelaten en een stoel waarvan de veren al zó lang kapot waren, dat, wanneer je erin zat, het meer leek alsof je op beton zat. Tien jaar geleden was het koperen bed vervangen door een ziekenhuisbed. Aan de wand hing een oude, vergeten foto van de brand na de aardbeving en verder was er nergens een foto of portret in het kamertje te bekennen. In zijn leven speelden mensen geen rol, het ging om investeringen en advocaten. In het hele huis was nergens ook maar íéts persoonlijks te vinden. De oorspronkelijke eigenaars hadden elk meubelstuk op veilingen verkocht, al kregen ze

er destijds bijna niets voor. En Stanley had, toen hij er eenmaal woonde, nooit de moeite genomen het huis in te richten. Vóór hij het kocht was het helemaal leeggehaald. De kamers van het huis waren heel groot en elegant. Voor sommige ramen hingen gescheurde gordijnen en voor andere waren planken gespijkerd, om nieuwsgierige blikken tegen te houden. En hoewel Sarah die nooit in het echt had gezien, had ze gehoord dat er ook een heuse balzaal was. Maar omdat ze altijd binnenkwam via de dienstingang en dan via de achtertrap naar de kamer op zolder liep, had ze verder nog nooit iets van het huis gezien. Haar enige reden om er te komen, was een afspraak met Stanley. Er was geen aanleiding om in het huis rond te gaan kijken, behalve dan dat ze wist dat ze het op een dag, na zijn overlijden, zou moeten verkopen. Zijn erfgenamen woonden in Florida, New York of het Midden-Westen en geen van hen zou een groot en nutteloos huis in Californië willen bezitten. Hoe mooi het vroeger ook was geweest, niemand zou het kunnen gebruiken, net zoals Stanley het eigenlijk ook nooit had gebruikt. Het was moeilijk voor te stellen dat hij er zesenzeventig jaar had gewoond en het niet had gemeubileerd en nooit uit het zolderkamertje was getrokken.

Maar zo was Stanley nou eenmaal. Misschien wel excentriek, maar ook bescheiden en zonder pretenties. Een cliënt die ze respecteerde en aan wie ze heel toegewijd was. En Sarah Anderson was de enige vriendin die hij had. De rest van de wereld was vergeten dat hij bestond. En hij had zijn eventuele vrienden van vroeger natuurlijk allang overleefd.

De taxi stopte op het adres in Scott Street dat Sarah aan de chauffeur had opgegeven. Ze betaalde, pakte haar koffertje, stapte uit en belde aan. Zoals ze al had gedacht, was het hierboven veel kouder en bovendien mistig. Ze stond te rillen in haar dunne witte truitje en zakelijke donkerblauwe jasje, toen de verpleegster de deur opende en vriendelijk naar haar glim-

lachte. Het kostte de verpleging heel wat tijd om de eindeloze trap af te dalen. Het huis had drie verdiepingen, plus een kelder, wist Sarah en de verpleegsters die Stanley verzorgden waren al wat ouder en niet meer zo snel. Degene die de deur opendeed was relatief nieuw, maar Sarah had haar wel al eens ontmoet.

‘Meneer Perlman verwacht u,’ sprak de verpleegster beleefd. Ze deed een stapje opzij om Sarah binnen te laten en sloot daarna de deur weer achter haar.

Van het huis werd alleen de dienstingang gebruikt, dat was veel handiger, met de achtertrap die rechtstreeks naar de zolder leidde. De eigenlijke voordeur was in geen jaren geopend; die was altijd stevig vergrendeld en op slot gedraaid. De lampen in het hoofdgedeelte van het huis werden ook nooit aangedaan. De enige lichten die in al die jaren hadden gebrand, waren die op de zolderverdieping. Daar werd ook gekookt, in een klein keukentje dat ooit voor de bedienden was geweest. De eigenlijke keuken, inmiddels een historische bezienswaardigheid, was in de kelder. Er stonden daar nog echte ouderwetse ijskasten en er was een koelruimte voor het vlees. Vroeger kwam er een ijsman aan huis, die grote brokken ijs afleverde. Het fornuis stamde uit de jaren twintig en was door Stanley niet meer gebruikt sinds de jaren veertig. Het was een keuken die erop gebouwd was om bevolkt te worden door hordes koks en bedienden, die gecommandeerd werden door een huishoudster en een butler.

Met de manier waarop Stanley leefde, had dat helemaal niets van doen. Jarenlang had hij broodjes en afhaalmaaltijden uit eenvoudige restaurantjes mee naar huis genomen. Nooit had hij voor zichzelf gekookt. In de jaren waarin hij nog niet aan bed gekluisterd was, had hij zelfs buiten de deur ontbeten. Het huis was de plek waar hij kwam om te slapen in zijn spartaanse koperen bed, zich 's ochtends schoor en douch-

te en dan naar kantoor vertrok om geld te verdienen. Het kwam zelden voor dat hij 's avonds voor tien weer thuis was. Soms werd het zelfs twaalf uur, maar hij had dan ook geen enkele reden om zich naar huis te haasten.

Met rustige tred volgde Sarah de verpleegster de trap op. Het trappenhuis was altijd donker, spaarzaam verlicht door een paar kale peertjes. Deze trap hadden de bedienden gebruikt in de tijd dat het huis nog vol grandeur was. De treden waren van staal en werden bedekt door een smalle, versleten looper.

Op elke verdieping waren de deuren dicht, zodat Sarah pas weer daglicht zag toen ze op de zolder waren aangeland. Stanleys kamer lag aan het einde van een lange gang en werd bijna helemaal in beslag genomen door het ziekenhuisbed. Zijn kleine ladekastje had moeten verhuizen naar de hal, omdat er niet genoeg plaats meer voor was geweest. Alleen de oude kapotte stoel en een klein nachtkastje stonden nog bij het bed.

Toen Sarah de kamer binnenliep, merkte Stanley dat ze er was en opende langzaam zijn ogen. Wat reageert hij vandaag traag, dacht ze bezorgd. Heel langzaam lichtten zijn ogen op en uiteindelijk bereikte de glimlach die er in te zien was, ook zijn mond. Hij zag er moe en uitgeput uit en opeens werd ze bevangen door de angst dat hij deze keer wel eens écht gelijk zou kunnen hebben. Op dit moment waren al zijn achtennegentig jaren hem aan te zien en dat was nog nooit zo geweest.

'Dag Sarah,' zei hij zachtjes, terwijl hij haar frisse en jeugdige schoonheid in zich opnam. Voor hem betekende achtennegentig jaar dat je je kindertijd net was ontgroeid. Hij moest altijd lachen als Sarah tegen hem zei dat ze zich oud voelde. 'Werk je nog steeds te hard?' vroeg hij, terwijl ze naar het bed toe liep en vlak bij hem ging staan. Als hij haar zag, voelde hij zich altijd een beetje opknappen. Voor hem was ze als zon en zuurstof, of als een lentebuitje op een bloementuin.